

“Doğumundan Ölümüne Kadar KAYNAKÇALI ATATÜRK GÜNLÜĞÜ”*

Yard. Doç. Dr. Serap TAŞDEMİR**

“Benim ihtiraslarım var, hem de pek büyükleri, fakat bu ihtiraslar, yüksek mevkiler işgal etmek veya büyük meblağlar elde etmek gibi maddi emellerin tatminine taalluk etmiyor. Ben bu ihtiraslarımın gerçekleştirilmesini, vatanıma büyük faydaları dokunacak, bana da liyakatle ifa edilmiş bir vazifenin canlı iç rahatlığını verecek büyük bir fikrin başarısında arıyorum. Bütün hayatımın prensibi bu olmuştur. Ona (bu büyük fikre) çok genç yaşında sahip oldum ve son nefesime kadar da onu muhafaza etmekten geri kalmayacağım.”¹

Mustafa Kemal Paşa 12 Ocak 1914 tarihinde Madam Corinne’e yazdığı mektubunda hayatının temel prensiplerini bu sözlerle dile getirdi. İnsan yaşamında kısa sayılabilecek bir sürede gerçekleştirdiği bu fikirlerle Mustafa Kemal Atatürk, 20. yy. da sadece Türkiye’de değil, dünyada da sayılı liderler arasında yer aldı: yaşamı, askeri başarıları, savaşları, iç ve dış politikada ürettikleri, anıları, mektuplarıyla ilgili çok sayıda eser yayınlandı. Bu eserler içinde Atatürk ve Atatürk dönemi ile ilgili kronolojiler de bulunmaktadır.

Bilindiği gibi tarih bilimi ile yakından ilgili olduğundan dolayı oluşum süreçlerinin tarihlenmesi ve raporlanması ile uğraşan kronoloji, olayların tarihsel sıralanmasını yapar. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü, kronoloji sözcüğünün dilimize Fransızca’dan girdiğini belirtir ve bu sözcüğü zaman bilimi, zaman dizini şeklinde dilimize çevirir.² Kronoloji hazırlanırken yapılan tarihsel sınırlamanın yanında, seçilen kaynakların varlığı ve yapılan tarihi açıklamada önemlidir.

Kurtuluş Savaşı, Atatürk dönemi ve Atatürk ile ilgili kronolojileri gözden geçirdiğimizde, Sami Nami Özerdim’in³ *Atatürk Devrimi Kronolojisi*, M. Kemal Savi’nin⁴ *Atatürk Kronolojisi*, Jothhard Jaeschke’nin⁵ *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi: Mondros’tan Mudanya’ya Kadar (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922)*, Zeki Sarıhan’ın⁶ *Kurtuluş Savaşı Günlüğü (Açıklamalı*

* Prof. Dr. Utkan Kocatürk, Doğumundan Ölümüne Kadar KAYNAKÇALI ATATÜRK GÜNLÜĞÜ, İkinci Basım, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 2007

** İnönü Üniversitesi, Fen – Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi

¹ Melda Özverim, *Mustafa Kemal ve Corinne Lütfü: Bir Dostluğun Öyküsü*, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2007, s. 41.

² *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara, 2005, s. 1244.

³ Sami Nami Özerdim, *Atatürk Devrimi Kronolojisi*, Varlık yayınevi, İstanbul, 1963.

⁴ M. Kemal Savi, *Atatürk Kronolojisi*, Ankara, 1968.

⁵ Jothhard Jaeschke, *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi: Mondros’tan Mudanya’ya Kadar (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.

Kronoloji), Turgut Özakman'ın⁷ *1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi*, Utkan Kocatürk'ün⁸ *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi* ile *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü* adlı eserleri ilk akla gelenleridir.

Bu yazıda konuyla ilgili önemli kronolojilerden biri olan Utkan Kocatürk'ün yazdığı *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü* adlı eser üzerinde durulacaktır.

Utkan Kocatürk'ün *Atatürk ve Devrim Tarihimize* ilişkin kronoloji çalışmaları, 1973 yılında yayınladığı *Atatürk ve Türk Devrimi Kronolojisi 1918-1938* adlı kitabıyla başlar. Yazar, daha sonraki yıllarda bu eserini “*Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938)*” adıyla daha da genişleterek Atatürk ve Türk Devrim Tarihi çalışmalarında kaynak eser haline getirmiştir.

Kocatürk, daha sonra yayımlanan “*Doğumundan Ölümüne Kadar KAYNAKÇALI ATATÜRK GÜNLÜĞÜ*” adlı eserinde Mustafa Kemal Atatürk'ün 1881-1938 yılları arasındaki 57 yıllık yaşamını kronolojik olarak yazmıştır. Kitaptaki tüm bilgiler belgelere dayandırılarak açıklanmış; her madde sonunda yararlanılan kaynaklar kısaltılarak verilmiştir.⁹ Bu kaynakların tam künyeleri eserin sonunda, yazar soyadına göre düzenlenerek “Yararlanılan Kaynaklar” başlığı altında sunulmuştur.¹⁰ Kitabın daha işlevsel olması için genel dizin hazırlanmış,¹¹ dolayısıyla araştırma yapmak isteyenlerin bilgiye ulaşmaları daha da hız kazanmıştır.

Eserde öncelikle Atatürk'ün anı, söylev, demeç, genelge, bildiri, mesaj, mektup ve telgrafları gibi birincil kaynaklardan istifade edilmiştir. Bunun yanında onun hizmetinde bulunmuş ve/veya yakınlığıyla tanınmış kişilerin hatıraları, gazete koleksiyonları, Atatürk'e ait nöbet defterleri, TBMM tu-

⁶ Zeki Sarhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü (Açıklamalı Kronoloji)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1993.

⁷ Turgut Özakman, *1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999.

⁸ Utkan Kocatürk, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi*, 3. Basım, Türk Tarih Kurumu, 2005; *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, 2. Basım., Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2007.

⁹ Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Kısaltmalar, s. 600-627.

¹⁰ Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Yararlanılan Kaynaklar, 628-653.

¹¹ Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, Genel Dizin, s. 654-680.

tanakları, yakın tarihimizle ilgili bilimsel yayınlar ve çeşitli arşiv belgeleri gözden geçirilerek kullanılmıştır.

Böylesine zengin bir kaynakçaya rağmen, eserin hazırlanmasında yeterli bilgi ve belgelere ulaşılamadığı dönemlere ait zaman aralıklarında günleri, ayları hatta yılları kapsayan büyük boşluklar meydana gelmiş¹² ve bazı olayların tarihleri varsayımlara dayandırılmıştır. Kocatürk bu zorunlu tercihin nedenini şu sözlerle açıklar: “*Bu eserde, yine de bazı olay tarihlerinin -belirsizlik nedeniyle- varsayım üzerine oturtulduğu görülecektir. Bu davranış, olayları birbirine bağlamak ve bir yaşama bütünlük kazandırmak açısından kaçınılmaz olmuştur. Bu yapılmadığı takdirde tarihi belirlenemeyen birçok olay, kronoloji zinciri içinde yer alamayacak, bu nedenle Atatürk biyografisinde eksiklikler oluşacaktır. Biz bu sakıncayı dikkate alarak tarihleri karanlık olaylar için, evvelki ve sonraki olay tarihleri ile bağlantı kurarak -elden geldiğince doğruya yakın- bir tarih belirleme yoluna gittik; bu yöntemle tarihleri belirlenen olayları -yeni araştırmalara açık bırakmak üzere- kendi maddeleri sonunda ayrıca gösterdik.*”¹³

Atatürk’ün yaşamıyla ilgili bazı önemli tarihlerde (kaynaklar arasında farklı bilgiler verildiğinde) yazar doğru bilgiye ulaşmaya çalışmış, Atatürk biyografisinde devam edegelen bazı yanlışları düzeltmek amacıyla, tarih tutarsızlıklarını belirtmekten de kaçınmamıştır. Yine eserde, Atatürk’ün yaşamı ve dönemiyle ilgili bilinmeyen bir çok olaya değinilmektedir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü* adlı eseriyle kronoloji çalışmaları alanında önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Sonuç olarak denilebilir ki, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü* adlı eser, sadece akademik çevredeki bilim insanlarının ve araştırmacıların kullanacağı bir kaynak olmasının yanı sıra, tarihe ve özellikle Atatürk’ün yaşamına ve dönemine ilgi duyan her aydının da yararlanacağı temel eser niteliği taşımaktadır.

¹² Eserde bilgi verilen yıllar ve sayfa sayıları sırasıyla: 1881 yılı s. 1; 1886 yılı s. 1-2; 1888 yılı s. 2; 1893 yılı s. 2; 1896 yılı s. 2-3; 1898 yılı s. 3; 1899 yılı s. 3; 1902 yılı s. 3; 1903 yılı s. 3; 1905 yılı s. 3-5; 1906 yılı s. 5; 1907 yılı s. 6; 1908 yılı s. 6-10; 1909 yılı s. 10-13; 1910 yılı s. 13-14; 1911 yılı s. 14-18; 1912 yılı s. 18-22; 1913 yılı s. 22-27; 1914 yılı s. 27-1915; 1915 yılı s. 3468; 1916 yılı s. 68-88; 1917 yılı s. 88-104; 1918 yılı s. 104-121; 1919 yılı s. 122-188; 1920 yılı s. 188-241; 1921 yılı s. 241-274; 1922 yılı s. 274-317; 1923 yılı s. 317-346; 1924 yılı s. 346-368; 1925 yılı s. 368-387; 1926 yılı s. 387-398; 1927 yılı s. 398-408; 1928 yılı s. 408-418; 1929 yılı s. 418-424; 1930 yılı s. 424-439; 1931 yılı s. 439-453; 1932 yılı s. 453-471; 1933 yılı s. 471-494; 1934 yılı s. 494-509; 1935 yılı s. 509-526; 1936 yılı s. 526-542; 1937 yılı s. 542-566; 1938 yılı s. 566-598; 1944 yılı s. 598; 1953 yılı s. 599; 1981 yılı s. 599. Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, 2007, s. 1-599.

¹³ Kocatürk, *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*, 2007, önsöz.

Sayfa boş